dRIFt

Tekst Theo Bakker
Foto's Rob Strietman

Op 29 augustus 2020 arriveerden we dus aan de eindstreep. Het doel om langs de gehele waddenkust van Noord-Holland tot aan Ho in Zuid-Jutland te lopen zat er op.
Het begon allemaal op 18 augustus 2014 in Camperduin met een etappe die ons over de Hondsbossche zeewering voerde. Een waterkering die nu niet meer bestaat of beter gezegd die niet meer herkenbaar is door de miljoenen kubieke meters zand waar de dijk onder werd bedolven.
Misschien is dat wel het meest opvallende, dat overal de waddendijk verbeterd wordt. Soms met een hoger doel, zoals bij de Afsluitdijk die multifunctioneel moet worden. Veel vaker heeft het te maken met het opleuken van de zo nuchtere wakers tegen de woedende zee. Kunstuitingen, theater, speelstrand en zo meer. Van ons hoeft dat allemaal niet, dat moge duidelijk zijn. Laat die dijk toch met rust en laat hem aan de eenzame wandelaar!
In ons laatste wandelweekend behoorden Ger Molenaar en Kees de Haan voor de tweede maal tot de uitverkorenen die ons mochten vergezellen. Al hadden ze wel taken te vervullen. Zo brachten zij ons 's morgens met de auto naar het vertrekpunt voor die dag. Haalden ze de boodschappen in huis en soms vonden zij ons uit eigen beweging ontredderd en aan het eind van onze krachten langs de kant van de weg. (Enfin lees hiervoor dRIFt 6e jaargang nummer 5 nog maar een keer.) In de avond deden we kortstondig cafébezoek en bleef er vervolgens tijd over voor langdurige, zinnige praat en legden we een kaartje. Niet domweg een bedaard potje poker of zeilen, maar het serieuzere werk van klaverjassen en hartenjagen. Maar goed nu hebben we ons dus voorgenomen Langli te bezoeken, voordat we de ruim tien uur durende terugreis naar Nederland aanvaarden. Na een vroeg ontbijt rijden we spoorslags richting Nyeng op de punt van het schiereiland Skallingen. Daarvandaan kun je in de laagwaterperiode naar het eilandje lopen.

Wat weten we van Skallingen en Langli voor we op pad gaan?
Het wereldwijde web vermeldt dat de route die naar het eiland voert in anderhalf uur te lopen is. Op het eiland is een duintop van circa veertien meter hoog 'Langli Bjerge' geheten, daar vlakbij een duin met de naam 'Dødemandsbjerget'. Hier werden vroeger de aangespoelde lijken van verdronken zeelui begraven.
In 1548 wordt Langli voor het eerst genoemd als Langelegh, een samentrekking van 'lang' en 'leghe' waarvan wordt aangenomen dat het een oude term is voor 'het lange vissersdorp', waar men de zomervisserij bedrijft. In de periode van 1840 tot 1913 werd het eiland het gehele jaar door bewoond, voor die tijd kende het geen dus geen permanente bewoning. De twee gezinnen die zich in 1840 op het eiland vestigden leefden van landbouw, visserij, de jacht op vogels, eieren en zeehonden. In 1911 woonden er achtendertig mensen en was er zelfs een school. Door twee vernietigende stormvloeden en het weigeren van steun door de Deense overheid waren in 1915 alle bewoners vertrokken naar het vaste land.
In 1982 is Langli aangekocht als natuurgebied door de Deense staat. Het enige overgebleven huis is 1940 gebouwd in Fanøstijl en doet tegenwoordig dienst als biologisch en meteorologisch station. Op het web komen we niet tegen wat er na de gedwongen verhuizing verder gebeurde op Langli en waarom er in 1940 nog een woning is gebouwd.
Langli is het noordelijkste eiland in de Deense Waddenzee, het herbergt een flink aantal broedvogels zoals scholekster, grote stern, zilver-, storm- en kokmeeuw. Ook broeden hier lepelaars en aalscholvers en men beweert dat deze beide laatste vogels nergens anders in het Deense waddengebied broeden, althans zo was het in 2009. De Nederlandstalige informatie over Langli rept over een moeraseiland. Moeras is dan vertaling van het Deense 'marsk'. Onze interpretatie van marsk is kwelder.

Ondanks dat Langli wordt beschermd door het schiereiland Skallingen neemt het in omvang af. Skallingen fungeert als buffer voor de invloed van de Noordzee op Langli, maar het nadeel hiervan is tegelijkertijd dat het eiland nauwelijks profiteert van aanwas vanaf diezelfde Noordzee. Zoals gezegd vindt er wel afslag plaats, waardoor het eiland in de afgelopen honderd jaar in grootte is gehalveerd.
De naam Skallingen zou verband houden met de schrale heidebegroeiing. Skallingen is bijna 400 jaar geleden ontstaan. Op de plek waar het tien kilometer lange en tot twee kilometer brede schiereiland ligt was voor die tijd zee. Na een van de zwaarste stormvloeden ooit in Denemarken in 1634, veranderden de omstandigheden en ontstond Skallingen. Tot ver in de 19e eeuw was het slechts een zandbank zonder vegetatie. In het begin van de 20e eeuw werd een poging gedaan om het nieuwe land in cultuur te brengen, de invloed van de zee te verminderen en de vegetatie te stimuleren. In 1979 kocht de Staat Skallingen. Het schiereiland wordt nu volledig overgelaten aan de natuur en is een belangrijk gebied voor migrerende watervogels tijdens de trek van en naar hun broedgebieden.

In de afgelopen 100 jaar vindt afkalving plaats aan de zuidpunt van Skallingen, hierdoor is het schiereiland intussen 1400 meter kleiner geworden. Dit is mede te wijten aan menselijke invloed, omdat de geul Grådyb die naar de haven van Esbjerg voert ten behoeve van de groter wordende schepen steeds wordt uitgebaggerd. Daarnaast zorgt ook de Noordzee voor een afname van het duingebied met gemiddeld drie meter per jaar. De kwelder aan de oostzijde van Skallingen blijft grotendeels wel intact en wordt zelfs vergroot onder invloed van de afzetting van kleideeltjes en organisch materiaal tijdens de vloedstroom. Als deze ontwikkelingen zich doorzetten, zal Skallingen langzaam naar het noordoosten opschuiven naar de oude kustlijn van voor 1634.
Tot 2012 was een wandeling dwars over Skallingen niet zonder gevaar. Gedurende de Tweede Wereldoorlog hebben de Duitsers circa 72.000 mijnen geplaatst als onderdeel van de Atlantikwall. Onduidelijk is of het alleen landmijnen betrof of ook zeemijnen in de vaarwateren rond Esbjerg. Tijdens een zes jaar durende operatie is het duingebied van Skallingen volledig ontmijnd en veilig verklaard.

Gewapend met deze kennis gaan we op pad en stallen de auto om zes uur in de nog duistere en mistige ochtend op een ruim parkeerterrein. We zijn de enigen. Een flink leger aan borden en mededelingen moet ons ervan overtuigen dat we ons in een levensgevaarlijk terrein gaan begeven waar onverwacht hoog water, zeedamp en prut het op onze levens hebben voorzien. In de praktijk is het vooral een kalm tochtje over en langs een soort puinkadetje voorzien van metershoge prikken.
Wadlopend in de ochtendschemer en in de mist geeft altijd een lichte mystiek aan de omgeving, zeker als je niet thuis bent in de contreien. Maar hier vormt de palenrij ons bestek en het zijn zoveel palen dat je wel blind moet zijn om hier de weg kwijt te raken. Het plezierige van mist is dat het alle onaangenaamheden in het landschap verdoezeld, zo zie je de industrie van Esbjerg aan de overkant van het water niet, terwijl details in het reliëf van de

bodem direct opvallen: een pol uitgebloeid Engels slijkgras of een Portugese oester aan een streng Japans bessenwier.
Vlak voor het eiland stuiten we op restanten van half ingegraven houten vaten. Waar ze toe dienden is ons een raadsel, maar ze zullen een functie hebben gehad.

Na een klein uurtje bereiken we de veilige duinen en maken een rondje over het eiland. Het biologisch en meteorologisch station in Fanøstijl ziet er vervallen en onbewoond uit, maar als we een blik naar binnen werpen blijken er twee biologen genoeglijk liggen te slapen op de eetkamertafel. De mannelijke helft van het tweetal komt naar buiten voor een praatje. Hij heeft de slaap nog niet uit en dus niet heel veel te melden. Al herkennen we in hem wel de wat ongebonden aardbewoner die, op korte afstand van de vooruitgang een beetje oermens speelt. Geen koffie, helaas.

Het eiland kent flinke duinen, tot wel meer dan tien meter hoog zo schatten we. En verder een lange begroeide schoorwal die in zuidoostelijke richting loopt. De geschiedenis van de bewoning wekt anno 2020 verbazing: Hoe konden zoveel mensen op zo'n klein eiland wonen? Oké, het was toentertijd een keer zo groot, maar toch.
We modderen nog wat rond en steken een slenk over die middendoor het eiland loopt en kijken naar vogels, planten en insecten. Hier en daar treffen we overblijfselen aan van de vroegere bewoning; een afgebrokkelde fundering en iets dat lijkt op het restant van een schoorsteen of misschien wel een gedeelte van een waterput.

Na verloop van tijd hebben we het wel gezien. In aangename ochtendzon kuieren we terug naar de vaste wal, waar we nog een mooi tochtje maken door de bloeiende kwelder. Daarna op huis aan en leggen we ons lot in de veilige handen van de chauffeurs Molenaar en de Haan.

Het biologisch en meteorologisch station in Fanøstijl

Verreweg de bekendste inwoner van Langli was Jeppe Sørensen. Boer, visser en brievenbesteller. Hij wordt 'de koning van Langli' genoemd. Jeppe werd geboren op 7 januari 1855 en is overleden op 26 juli 1940. Hij trouwde in 1875 met Johanne Madsen in Oksby in de laatste rietgedekte kerk van Denemarken. Ze gingen wonen op Langli. Jeppe begon zijn loopbaan als kustvisser op Langli in 1875, maar hij was nogal geïnteresseerd in de landbouw en cultiveerde een groot deel van het eiland. Daarnaast was hij 26 jaar lang postbode op het eiland. Tot 1913 woonden er vijf families met in totaal éénendertig personen op het eiland. Na de stormvloeden van 1909 en vooral die van 1913 waarbij de dijken en de landbouwgrond verwoest werden, verhuisden de bewoners naar het vasteland. Jeppe zette in Hjerting een exporthandel in zeepieren op met uitzicht op Langli en Skallingen.

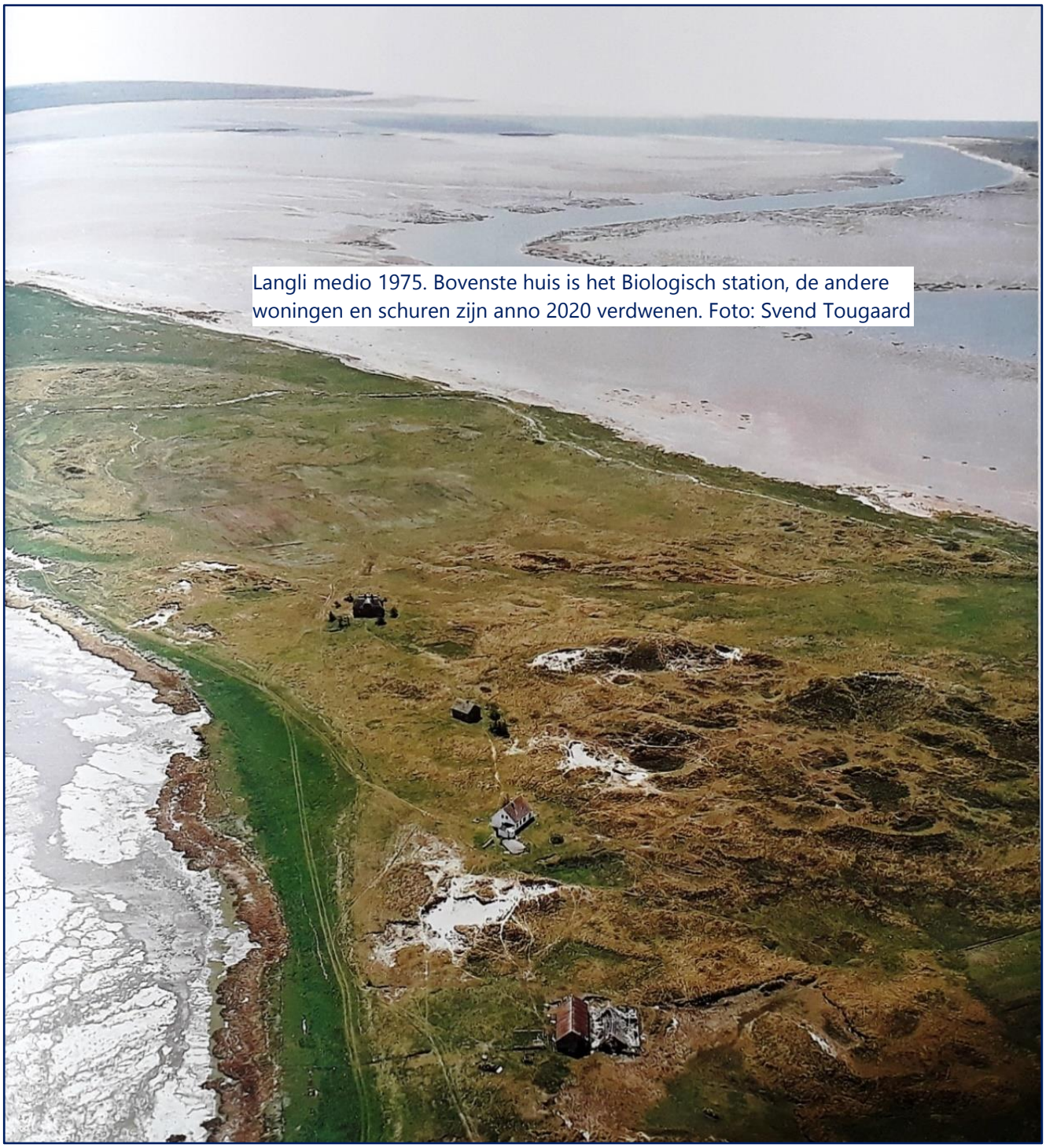

Langli medio 1975. Bovenste huis is het Biologisch station, de andere woningen en schuren zijn anno 2020 verdwenen. Foto: Svend Tougaard

Mister Waddenzee wordt op 22 augustus 2012 70 jaar!

Voormalig curator in Esbjerg Svend Tougaard volledig in zijn element.

Door Arne Mariager

Svend Tougaard is de man achter 's werelds eerste Sealarium, en hij houdt ervan om zelf de zee op te gaan. Als inspecteur van het Visserij- en Maritiem Museum in Esbjerg wekte Svend Tougaard in heel Denemarken interesse op voor vissen en zeehonden en liet hen luisterden naar de verhalen van de West-Jutlandse vissers.

Hij stichtte niet alleen 's werelds eerste Sealarium, hij bedacht ook de naam. Dit gebeurde in 1976 en de zeehonden in het Sealarium waren zo tevreden dat ze al in het eerste jaar pups ter wereld brachten. Het was een internationale sensatie.
Media van over de hele wereld bezochten de langbaardige, vrolijke curator en de Denen stonden in de rij om binnen te komen. Het hele land werd zich bewust van zeehonden en vissen, en Svend Tougaard werd een bekende man die graag sprak over zijn kennis en zijn liefde voor de Noordzee, de Waddenzee en de wilde dieren in het gebied.
Svend Tougaard heeft een geweldige carrière achter de rug, maar misschien is hij – tussen alle successen – het meest trots dat hij erin geslaagd is om vissers aan de westkust zover te krijgen dat er samenwerking ontstond in de zorg om de Wadden- en Noordzee. In 1971 organiseerde hij een tentoonstelling en conferentie over overbevissing in de Noordzee. Met de Waddenzee als middelpunt. Het gebeurde in een tijd dat de visserij, niet in de laatste plaats in Esbjerg, waar het Visserij- en Scheepvaartmuseum is gevestigd, op zijn hoogtepunt was. Svend Tougaard loste het oude conflict op tussen biologen en vissers, tussen onderzoekers en de praktijkmensen. Hij sprak met de vissers en vond gehoor…

De man die synoniem werd met natuurbelangen langs de westkust is geboren en getogen in het noordwestelijke district van Kopenhagen. Hij studeerde af aan het Seminarie in Tønder in 1965 en na een jaar als universitair docent biologie aan het Tønder Seminarie kwam hij in 1966 naar de Universiteit van Kopenhagen, waar hij biologie doceerde.
In 1968 werd hij als aquariumbioloog naar het nieuwe Visserij- en Maritiem Museum in Esbjerg geschoven. In 1972 werd hij curator en hoofdbioloog voor de afdeling natuurgeschiedenis. Svend Tougaard is in de loop der jaren een van de drijvende krachten geweest achter onderzoek naar wilde dieren in de Waddenzee en achter internationale samenwerking om dit unieke natuurgebied voor de toekomst te waarborgen. Hij heeft een aantal boeken geschreven over de Waddenzee en de natuur van West-Jutland, en hij wordt beschouwd als een van de grootste internationale experts in zeehonden van die tijd.

Uit: Politiken (We verzamelen het belangrijkste nieuws terwijl je slaapt. Onze journalisten staan in de vroege ochtend van elke weekdag in de startblokken en sturen je stipt om 7.00 uur de *"Politiken Morgen nieuwsbrief"* toe).
(Noot van dRIFt: hier lijkt sprake van een zeker verband met het alom geprezen *N8blad* waarvan de leus is: "De krant die je leest terwijl Wakker Nederland slaapt".)